

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE PERUSOPETUSLAIN MUUTTAMISESTA JA SIIHEN LIITTYVISTÄ LAEISTA (Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/32974/2023)

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus tarpeellinen?

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus on tarpeellinen erityisesti lasten ja nuorten oikeusturvan ja tasavertaisuuden näkökulmasta kansallisessa mittakaavassa. Kokonaisuudistusta tarvitaan myös selkiyttämään opettajien työnkuvaa, rajaamaan tuen asiakirjojen tuottamaa työn määrää ja helpottamaan oppilaiden ja vanhempien osallistumista tuen prosesseihin.

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne tarkoituksenmukainen?

Kokonaisrakenne on pääosin selkeä, mutta esityksessä on edelleen vahvasti auki ennakoivien ja oppilaskohtaisten tukitoimien välinen raja. Esityksessä ei myöskään oteta juurikaan kantaa varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Esityksen nykymuodossa oppimisen tuen kaari esiopetuksesta toiselle asteelle ei ole yhdenmukainen muihin lakeihin verrattuna (esim. lukiolakiin). Esitys ei ota kantaa sosioemotionaalisesti oireilevien lasten ja nuorten tukeen.

Onko ennakoivia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Ennakoiva tuki ei ole kuvaava nimitys esityksessä kuvatulle tuelle. Tukiopetus ja lyhytaikainen erityisopetus eivät lähtökohtaisesti ennakoi mitään, vaan pyrkivät ohjaamaan oppilasta oppimaan asiat opetussuunnitelmassa säädetyllä tavalla. Ennakoivien tukitoimien vaihtoehdot ovat tällä hetkellä esityksessä melko suppeat. Opetuskielen tukiovetuksen termi on ympäröivä ja antaa koulutuksenjärjestäjille hyvin laajat mahdollisuudet päättää, kuka antaa opetuskielen tukiovetusta. Tämä voi vähentää koulutuksenjärjestäjien tarjoamaa suomi toisena kielenä -oppimäärän opetusta.

Onko oppilaskohtaisia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Ehdotukset ovat pääosin tarkoituksenmukaisia. Oppilaskohtaiset tukitoimet vastaavat käytännössä nykyistä tehostettua ja erityistä tukea. Esitys antaa kouluille ja koulutuksenjärjestäjille entistä vahvemman mandaatin päättää, millaista tukea oppilaille tarjotaan. Tämä ei välttämättä vahvista oppilaiden tasavertaista kohtelua kansallisesti, koska esityksen mukaisessa mallissa oppilaskohtaisessa tuessa annettavat tuen muodot ovat entistä kirjavampia.

Viiden oppilaskohtaista tukea erityisopettajalta saavan oppilaan rajaus opetusryhmää kohden tulee osoittautumaan erittäin ongelmalliseksi pienille koulutuksenjärjestäjille sekä useille kouluyksiköille. Jos kunnalla tai koululla ei ole osoittaa toista ryhmää, lain vaatimusta viidestä tukea saavasta oppilaasta on hyvin vaikeaa toteuttaa.

Onko tuen asiakirjoja ja hallintopäätöstä koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Ehdotukset tuen asiakirjoista ja hallintopäätöksistä ovat tarkoituksenmukaisia. Esityksen mukainen ennakoivan tuen muotojen kirjaaminen tulee lisäämään opettajien työmäärää, sillä annettu ennakoiva tuki on dokumentoitava nykyistä tarkemmin. Kokonaistyömäärä pysyy kuitenkin samana tai vähenee,

kun pedagogisten asiakirjojen määrää vähennetään. Tehtävien hallintopäätösten määrä lisääntyy varsinkin tuen uudistuksen alkuvaiheessa, mikä lisää rehtoreiden työmäärää huomattavasti.

Onko teillä täydennettävää esityksen vaikutusarvioihin?

Vaikutusarvioissa on hyvä huomioida tämänhetkinen erityisopettajien heikko saatavuus työmarkkinoilla. Vaikka vaikutusarviossa lisätään resursseja erityisopettajien koulutukseen, tulee uudistus voimaan niin nopeasti, että koulutuksenjärjestäjillä tulee olemaan vaikeuksia rekrytoinneissa.

Pienien koulutuksenjärjestäjien erityisopetuksen kustannukset tulevat nousemaan merkittävästi, sillä lakiin on asetettu tarkkoja raja-arvoja oppilasmääristä. Oppilasmäärät voivat pienissä kunnissa tai kouluissa vaihdella huomattavasti ikäluokkien myötä, jolloin erityisopetusresurssin kohdentaminen lain tarkoittamalla tavalla tulee olemaan hankalaa.

Onko teillä parannusehdotuksia esitysluonnokseen?

Ennakoivan tuen ja konsultaation roolia esitysluonnoksessa olisi hyvä tarkentaa. Oppilaskohtaisen tuen muotoja ja rajauksia olisi hyvä tarkentaa. Viiden oppilaan rajan asettamista opetusryhmiin on lievennettävä tai siihen on annettava nykyistä laajempi mahdollisuus siirtymäaikoihin tai joustaviin opetusjärjestelyihin. Laki tulee voimaan koulujen toiminnan näkökulmasta hyvin nopeasti, opettajien täydennyskoulutukseen jää hyvin vähän aikaa. Lain aikataulu tulee aiheuttamaan myös vaikeuksia pätevien erityisopettajien saatavuuteen.